

самостійного навчання. А якщо взяти до уваги ситуацію з коронавірусною інфекцією (COVID-19) в Україні, яка вимагає відмовитись від аудиторних занять зі студентами, то необхідність використання не тільки формату «blended learning», а й «online» стає очевидною.

На сьогодні всі розробки: комплекс англomовних аудіо- та відеоматеріалів, методичні матеріали та лексичні вправи - використовуються при проведенні занять у форматі «online».

Використання розробок для формування навичок англomовної компетенції в майбутніх спеціалістів нафтогазової галузі має корисний практичний ефект. Студенти, які проходили закордонну виробничу практику в Польщі, продемонстрували спроможність спілкування англійською мовою на побутові та фахові теми на достатньому рівні.

МОВНА ОСОБИСТІТЬ В СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ

*Безпальченко К.Р., асистент кафедри прикладної лінгвістики
Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Поняття особистості, яке раніше розглядалося здебільшого такими науками, як філософія, психологія та соціологія, сьогодні міцно закріпилося в лінгвістичному вжитку. Наразі із розвитком когнітивно-дискурсивної парадигми в лінгвістику вводяться нові поняття, які раніше були відсутні. Вчені все більше використовують такі поняття, як мовний простір, що також іноді називають комунікативним або дискурсивним простором. У сучасній лінгвістиці співіснують такі поняття, як «дискурсивна», «мовна» і «комунікативна особистості». Вони є взаємопов'язаними, але не тотожними.

У найбільш загальному трактуванні, мовна особистість – це людина, яка володіє певною мовою. У широке використання термін був уведений Ю.М. Карауловим, який вважав, що мовна особистість – це людина, яка вміє створювати і сприймати тексти, які розрізняються «ступенем структурно-мовної складності, глибиною і точністю відображення дійсності, певною цільовою спрямованістю». Людина містить в собі стільки мовних особистостей, скількома мовами вона володіє, оскільки коли вона починає спілкуватися іншою мовою, вона переходить в інший мовний простір. І це різні особистості, бо людина не може володіти різними мовами на одному й тому самому рівні: різні мови передбачають різні мовленнєві компетенції та навички володіння.

Розповсюдженням є трактування персонажів як мовних особистостей. Автори художніх творів, створюючи певних героїв, наділяють їх конкретними якостями, конструюють модель особистості. Досить довго основу аналізу персонажів в лінгвістиці складали саме їх

мовні та мовленнєві особливості, оскільки мова є єдиною матеріальною ознакою наявності в тексті героя.

Поняття мовної особистості не є одномірним, а тому, щоб аналізувати персонажа як мовну особистість, необхідно враховувати всі рівні його організації:

– вербально-семантичний, одиницями якого є слова в сукупності, або індивідуальний лексикон;

– лінгвокогнітивний, або тезаурусний, в якому в якості одиниць фігурують слова як назви узагальнених понять, значущих концептів, ідей;

– прагматичний, або мотиваційний, який охоплює комунікативні потреби особистості, її мотиви, установки і цілі, а психоемоційні характеристики є невід'ємною частиною цього рівня.

Останнім часом все частіше говорять про комунікативну особистість. Комунікативна особистість – це мовна особистість, що безпосередньо бере участь в процесі спілкування, або комунікації, тобто в реальній чи віртуальній взаємодії з іншою людиною чи людьми. Загалом під комунікативною особистістю прийнято розуміти адресата чи адресанта. Обмін повідомленнями між адресатом і адресантом може відбуватися безпосередньо, коли вони знаходяться в фізичному контакті один із одним, чи опосередковано, коли їх розділяє відстань. У. Матурана і В. Фарела визначають комунікацію як «координовану поведінку, яку взаємно запускають один в одного члени соціальної єдності». Вибір моделі власної поведінки в залежності від поведінки інших людей є основною рисою комунікативної особистості.

Той факт, що комунікативна і мовна особистості не збігаються, свідчить про те, що не збігаються відповідні простори: комунікативний простір певної людини в певний проміжок часу не може бути сформований на основі її власного мовного простору. Мовна і дискурсивна особистості можуть не бути тотожними, бо одна і та сама дискурсивна особистість може співвідноситися із двома та більше мовними особистостями. Вважається, що дискурсивна особистість представляє собою мовну особистість, яка створює певний дискурс у вигляді повідомлення, що може бути безперервним чи завершеним, фрагментарним чи цілісним, усним чи письмовим. Така особистість діє в сфері створення повідомлень і несе відповідальність за їх зміст.

У дискурсі особистість позиціонує себе через комплекс сигналів – вербальних і невербальних, які взаємодіють між собою. За Й.А.Стерніним, дискурсивна особистість – це комунікативна особистість, яка має «комунікативний паспорт», що визначається як сукупність індивідуальних комунікативних стратегій і тактик, когнітивних, мотиваційних, семіотичних вподобань, які сформувалися в процесах комунікації. Л.В. Солощук зазначає, що «дискурсивна особистість реалізує себе у дискурсивному оточенні, що включає

комунікативних партнерів, з якими вона вступає у комунікативну співпрацю протягом життя, а кількість комунікативних контактів залежить від соціальної та комунікативної активності дискурсивної особистості». Вона визначає дискурсивну особистість як «особистість, яка складається з особистості мовної, яка, поряд з мовним кодом, здатна до використання та трактування інших семіотичних кодів залежно від типу дискурсивних відношень, у які вона є втягнуеною у певні моменти спілкування».

Дискурсивна особистість є найбільш всеохоплюючим поняттям, але не нескінченною при цьому. Її межі визначаються вмінням створювати нові смисли. Наприклад, людина, яка не володіє певним науковим знанням, не може створити науковий дискурс, попри свою дискурсивну свободу. У процесі породження повідомлення дискурсивна особистість усвідомлює, для кого це повідомлення, тобто вона стає комунікативною особистістю. Важливим є те, що дискурсивна свобода не несе автоматично комунікативну свободу. Дискурсивна особистість має бути схвалена іншими людьми: дискурс, що створюється нею, має бути затребуваним. Лише в цьому випадку вона входить до відповідного комунікативного простору, тобто взаємодіє з іншими людьми в цьому просторі, посідає своє місце в структурі взаємовідносин.

Таким чином, мовна особистість – суб'єкт соціальних дій і взаємодій, це багатовимірний феномен, гнучкий конструкт, який постійно трансформується в ході соціальної взаємодії.